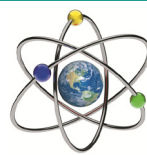

ISSN: 3060-4613

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№6/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 160 sahifa,
5-iyun, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Mizayeva Faroxat Odiljonovna – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)

Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Mizayeva Farokhat Odiljonovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Iqim o'zgarishi muammolari va "yashil ko'nikmalar"ning rivojlanishi.....	14
<i>Abdurashit Karimovich Avliyaqulov</i>	
TTJlardagi qizlarni qo'llab-quvvatlash, mavjud ijtimoiy-axloqiy muammolarni hal etish bo'yicha ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish.....	18
<i>Xasanboy U. Abdusamatov</i>	
Integrativ yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili	26
<i>Jalilov Nodirjon Azamatovich</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning sibling munosabatlari diagnostikasi.....	30
<i>G'ayibova Nargiza Anorbayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillari	33
<i>Hakimova Gulmira To'xtatosheva</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni muzey pedagogikasi vositasida rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlarini	37
<i>Marayimova Kibriyoxon Islomjon qizi</i>	
Iqtisodiy savodxonlikni oshirishda o'zbek tilining ta'siri	41
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekturodova</i>	
Сторителлинг как инструмент формирования ценностных ориентаций старшеклассников	44
<i>Умрихина Виктория Игоревна</i>	
Формирование эстетических предпочтений учащихся музыкальных школ в условиях инклюзивного образования на основе стилевого подхода	52
<i>Ахунова Умида Ойбековна</i>	
Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyasi: o'qitish va boshqaruvdagi o'rni	55
<i>Abduxamidova Muyassar Xalimjon qizi</i>	
Buxorodagi jadidchilik harakatining o'ziga xosligi va maktablardagi ta'lim tizimi.....	60
<i>Axrorov Ixtiyor Doniyorovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida imkoniyati cheklangan bolalarning moslashuvida oila va maktabning roli	63
<i>Dadaboyev Jahongir Sherdil o'g'li</i>	
Влияние длительной госпитализации на образовательную траекторию ребенка: междисциплинарный подход	67
<i>Сайфутдинова Насиба Нурматовна</i>	
O'yinning bola faoliyati sifatidagi mohiyati va o'ziga xosligi.....	75
<i>Otasheva Lola Shoto'rayevna</i>	
Psixologik tadqiqotning umummetodologik va xususiy metodologik tamoyillari	78
<i>Xodjimatoeva Nazira Toshmatovna, Mallayeva Gulshoda Maxmudjonovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bo'lgan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda inklyuziv ta'limning o'rni	81
<i>B. Xusniddinova</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish	85
<i>Zulaykho Samatovna Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini dars jarayonida rivojlantirish texnologiyasi	89
<i>Xudaybergenova Nawrizbiyke Qanat qizi</i>	
Sonlarni obrazlar bilan bog'lash orqali mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	92
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna</i>	
Methodology of Teaching English to Preschool Children	96
<i>Khurshida Tojimurodova</i>	
Malaka oshirish jarayonida yo'riqchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy zaruriyati..	100
<i>Ch. B. Nalibayeva</i>	
O'qituvchilarning o'quvchilar bilan hamkorlik munosabatlari	103
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Falsafada haqiqatni izlash: empirizm va rasionallizmning o'rni.....	106
<i>Boymirzayeva Xurshida Sobirovna</i>	

Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlashni o'rgatishning didaktik asoslari	110
Ismoilov Ravshan Yakubjon o'g'li	
An Evaluation of the Impact of The Theme-Based Approach on Young Learners' Speaking Development..	113
Khamraeva Gulchekhra Ibrakhimovna	
O'smirlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar	118
Majidov Jasur Baxtiyarovich, Xolmatova Dilorom Vahobjon qizi	
Informatika fanini o'qitishda mobil dasturiy vositalaridan foydalanish imkoniyatlari	123
Jo'rayev Ilhom Isxoqovich	
Muqimiy asarlari vositasida talabalarda kitobxonlik tizimini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish	126
Muxlisa Satriddinova Muhitdinova	
Korpus lingvistikasida lingvostatistik tahlil metodi	132
Nuriddinov Abrorbek Sayfiddin o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarni ruhlantirish va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	136
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Samandarova Dildora Javlon qizi	
Tizimli-faoliyatli yondashuv asosida umumpedagogik akt kompetentlikni shakllantirish muammosining nazariy-metodologik jihatlarini	139
Saloxiddinova Umidaxon Mansurjon qizi	
Nutqiy kamchiliklarni kamaytirishda o'yinlarning o'rni	143
Jabborova Oltinoy	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	146
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Ta'lim tizimini boshqarishda talabalar boshqaruvining qiyosiy tahlillari	150
Uzaqov Nomozi Hamdamovich	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida pedagoglarning boshqaruv malakasini rivojlantirish yo'llari	153
Z. M. Zarifova	

SONLARNI OBRAZLAR BILAN BOG'LASH ORQALI MANTIQUIY VA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna

Ajiniyoz nomidagi NDPI tayanch doktranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda vizual-samarali, obrazli-assotsiativ va sinektik metodlarning o'rni hamda ularni amaliyotga tadbiiq etish usullari yoritilgan. Muallif vizual tasavvur, obrazlar orqali tushunishni osonlashtirish va didaktik yondashuvlarning samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilgan.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, vizual-samarali fikrlash, obrazli-assotsiativ metod, sinektik yondashuv.

Abstract: This article explores the role of visual-effective, figurative-associative, and synectic methods in enhancing logical thinking skills among primary school students. It highlights effective approaches to implementing these methods in classroom practice and emphasizes the integration of visual aids and creative strategies in early education.

Key words: logical thinking, visual-effective thinking, figurative-associative method, synectic approach.

Аннотация: В данной статье раскрывается роль визуально-эффективных, образно-ассоциативных и синектических методов в развитии логического мышления у учащихся начальных классов, а также рассматриваются подходы к их практическому применению. Особое внимание уделяется повышению эффективности учебного процесса за счёт использования образных средств и игровых технологий.

Ключевые слова: логическое мышление, визуально-эффективное мышление, образно-ассоциативный метод, синектический подход.

KIRISH

Fikrlash – insonning atrof-muhitni anglash, tajriba to'plash va kelajakni rejalashtirish qobiliyatidir. Tafakkur rivojlanadi va turli shakllarda namoyon bo'ladi. Ilmiy manbalarda fikrlash uch asosiy turga bo'linadi: vizual-samarali, vizual-majoziy (obrazli) va og'zaki-mantiqiy tafakkur.

Vizual-samarali fikrlash – real ob'ektlar bilan ishlash orqali bilim olish shakli bo'lib, boshlang'ich ta'limda amaliy mashg'ulotlar, hisob taxtachalari (ya'ni abakus), geometrik figuralar yordamida tushunchalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv o'quvchilarning tafakkurini yanada samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Vizual-majoziy fikrlash, ya'ni ko'rgazmali-obrazli tafakkur, boshlang'ich sinf o'quvchilarida tasviriy elementlar va chizmalar orqali fikrlashni shakllantiradi. Son tushunchalarini real ob'ektlar bilan bog'lash (masalan, 1 – qalam, 2 – dinozavr) orqali mustahkamlash mumkin. O'quvchilarning tafakkuri ko'pincha obrazlar orqali shakllanishi sababli, obrazli-assotsiativ metodni o'quv jarayoniga joriy etish zarur hisoblanadi.

Og'zaki-mantiqiy fikrlash odatda yuqori sinf bosqichlarida to'liq shakllanadi. Biroq, boshlang'ich sinfda ham bu jarayonni boshlab, bolalarni mantiqiy fikrlashga yo'naltirish muhimdir. Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim jarayonida ko'rgazmali-obrazli tafakkurdan abstrakt tafakkurga bosqichma-bosqich o'tishni ta'minlovchi metodlardan foydalanishlari lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mantiqiy fikrlash va sonlarni o'rganishda obrazlar bilan bog'lash masalasi psixologiya va pedagogika soha-larida keng o'rganilgan. Piaget fikricha, bolaning kognitiv rivojlanish bosqichlari, avvalo, konkret va vizual fikrlash shakllaridan boshlanadi. Bu holat boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'lim jarayonida amaliy mashg'ulotlar va ko'rgazmali materiallarga asoslangan yondashuvlarni qo'llash zarurligini anglatadi. Piaget bu haqda shunday deydi: "Bolalar aniq va vizual ko'rinishdagi ma'lumotni oson qabul qiladi. Shu sababli tushunchalarni ko'rgazmali vositalar bilan mustahkamlash lozim" [5].

Sinektika metodining ta'limda qo'llanilishi ijodiy fikrlashni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'plab tadqiqotlarda ta'kidlangan. Gordon sinektik yondashuvni "yangicha fikrlashga undaydigan, metaforalar va analogiyalar orqali ijodiy mantiqni kuchaytiruvchi usul" deb ta'riflaydi [2]. Shuningdek, Isaksen va hamkorlarining tadqiqotlarida ijodiy muammolarni hal qilishda sinektika metodining samaradorligi isbotlangan [3].

Vygotskiy o'yin metodining bolaning rivojlanishidagi vositaviy ahamiyatini alohida e'tirof etib, o'yin orqali kognitiv ko'nikmalar shakllanishini asoslaydi: "O'yin bolalarning ijtimoiy va kognitiv rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi" [9]. Shu sababli didaktik o'yinlarni ta'lim jarayoniga kiritish o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

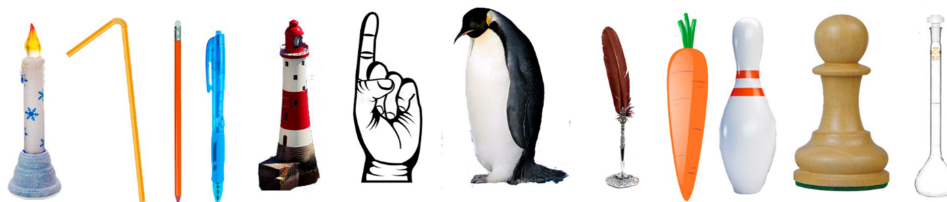
Obrazli-assotsiativ metodning ta'limdagi ahamiyati ham ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Feldman fikricha, "Obrazlar orqali o'rganish – murakkab abstrakt tushunchalarni osonlashtirish va mustahkamlashning samarali yo'lidir" [1]. Luria ham mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda vizual va obrazli yondashuvlardan foydalanishni tavsiya etadi [4].

O'zbekistonlik tadqiqotchilar To'raqulova [8] va Sobirova [7] boshlang'ich ta'limda obrazli-assotsiativ va o'yinli metodlarning samaradorligini o'rganib, ular orqali o'quvchilarning fikrlash va mantiqiy ko'nikmalarini yaxshilash mumkinligini ta'kidlaydilar. Mualliflar shunday yozadilar: "Obrazli metod va didaktik o'yinlar o'quvchilarda nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki ijodiy fikrlashni rivojlantirishda ham muhim vositadir".

Xulosa qilib aytganda, yuqorida tahlil qilingan nazariy va amaliy tadqiqotlar boshlang'ich sinf o'quvchilari-ning sonlarni o'rganish jarayonida obrazli-assotsiativ va sinektik metodlar, shuningdek, o'yin texnologiyalarini qo'llash dolzarb va samarali ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sinektika – o'quvchini o'xshashliklar, metaforalar va hayoliy tasavvurlar orqali yangicha fikrlashga undaydigan, an'anaviy yondashuvlardan farqli tarzda ijodiy-mantiqiy tafakkurni kuchaytiradigan metoddir. Psixolog J. Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bolalar abstrakt tushunchalarni o'zlashtirishdan avval ularni aniq va vizual ko'rinishda tasavvur qilishga moyil bo'ladi. Shu sababli sonlarni real hayotiy obrazlar bilan bog'lash ularning eslab qolish qobiliyatini oshiradi hamda mantiqiy tafakkurning shakllanishiga xizmat qiladi.

1-rasm

TAHLIL VA NATIJALAR

Sonlarni o'rganishda obrazli-assotsiativ metod muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun raqamlarni turli predmetlar va tasvirlar yordamida bog'lash ularning sonlarni mustahkam o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Masalan, 1 soni uchun sham, qalampir naychasi, qalam, ruchka, mayoq, barmoq, pingvin, qush pati, sabzi, shaxmat piyodasi, meerkat kabi obyektlar orqali ko'rgazmali eslatmalar yaratish mumkin (1-rasm). Bu usul o'quvchilarning diqqatini jamlash, xotirani mustahkamlash va sonlarni vizual ravishda anglash imkonini beradi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi har bir sonni o'quvchilarga alohida va tushunarli obrazlar orqali tushuntirib, ularni tasvirlar bilan bog'lashga yo'naltirishi lozim. Bu jarayonda o'quvchilarning shaxsiy tajribalari, qiziqishlari va hayoliy tasavvurlari asosida yangi obrazlar yaratish rag'batlantiriladi. Masalan, 2 sonini dinosavr yoki oqqush kabi obyektlarga o'xshatish, ularning ko'rinishidagi o'xshashliklar sonlarni eslab qolishni osonlashtiradi (2-rasm). O'quvchilar bu obrazlar orqali raqamlarning shakli va ma'nosini mustahkamlab oladilar.

2-rasm

3-rasm

4-rasm

Raqamlar va ularning o'xshash obrazlarini taqdim etishning navbatdagi bosqichida 3 va 4 sonlariga xos bo'lgan ramzlar tanishtiriladi. Masalan, 3 raqamini kapalak qanotlari bilan bog'lash (3-rasm), 4 raqamini esa yelkanli kema yoki savdo aravasi kabi ob'ektlar bilan ifodalash mumkin. Bu usul orqali o'quvchilar sonlarni yanada vizual tarzda anglab, ular bilan bog'liq eslatmalarni yaxshiroq o'zlashtiradilar. Shu bilan birga, kundalik hayotda uchraydigan predmetlar va hayvonlar yordamida son tushunchasini shakllantirish osonlashadi.

Shuningdek, raqamlarni obrazlar orqali bog'lashda o'quvchilarni turli xil qiyoslash variantlarini kashf etishga undash muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi va ularni yangi fikrlash yo'llarini izlashga rag'batlantiradi. O'qituvchi esa bu jarayonni faol boshqarib, o'quvchilarning turli burchaklardan fikrlashini qo'llab-quvvatlashi kerak. Natijada, obrazli-assotsiativ metod yordamida sonlarni o'rganish nafaqat ularni eslab qolishni osonlashtiradi, balki bolalarning mantiqiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonida dars samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

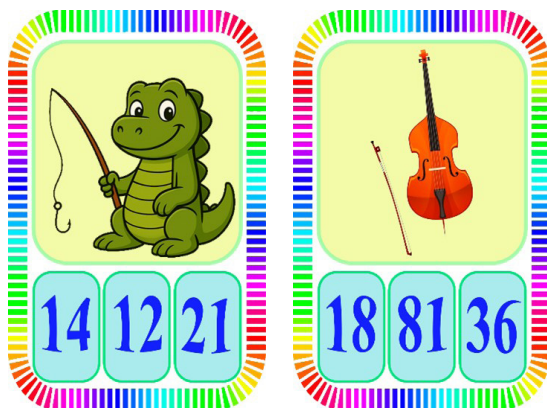
Matematik bilimlarni o'zlashtirish jarayonida o'yin texnologiyalari ham alohida ahamiyatga ega. Didaktik o'yinlar orqali o'quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish ortadi, abstrakt tushunchalar esa ko'rgazmali obrazlar yordamida konkretlashtiriladi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun o'yinli metodlar – bilim berishning innovatsion va samarali vositasidir. Raqamlarni obrazlar bilan bog'lash orqali o'quvchilar sonlarni yaxshiroq tushunadilar va ularni eslab qolish osonlashadi. Masalan, o'quvchilar 1-sonni sham, qalampir, barmoq, pingvin, sabzi kabi obrazlar bilan bog'lashadi. Bu metod orqali ular raqamlarni turli predmet va hayvonlar bilan assotsiatsiya qilib, mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradilar.

Bundan tashqari, vizual materiallar yordamida o'yinlar tashkil etiladi. Bunda o'quvchilarga raqamlarga mos keladigan obrazlar tushirilgan kartochkalar tarqatiladi. O'qituvchi ma'lum bir raqamni aytganida, o'quvchilar tegishli obrazni topib, uni ko'rsatadilar. Bu usul orqali bolalar raqamlar va ularning vizual muqobillari o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkam o'zlashtiradilar (5-rasm).

5-rasm

Shuningdek, tanlovli test usuli yordamida ikki xonali sonlar bilan ishlash tavsiya etiladi. O'quvchilarga yuqorida obraz, pastda esa uchta raqam varianti tushirilgan kartochkalar beriladi. Ular to'g'ri raqamni tanlab, unga mos keluvchi obrazni belgilaydilar. Bu metod raqamlarni eslab qolish va ularni vizual ob'ektlar bilan bog'lash jarayonini yanada mustahkamlaydi (6-rasm).

6-rasm

Umuman olganda, o'yinli yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tushunchalarni o'zlashtirishida samarali vosita hisoblanadi. Bu metod o'quvchilarda qiziqishni oshirib, bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi, shuningdek, mantiqiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shunday qilib, o'yin texnologiyalaridan foydalanish boshlang'ich ta'lim jarayonini yanada interaktiv, qiziqarli va samarali qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshlang'ich ta'limda matematik tushunchalarni o'zlashtirish jarayonida o'yinli va obrazli metodlarning o'rni beqiyos ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning raqamlar va ularning ko'rgazmali muqobillari bilan bog'lanishi mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga samarali ta'sir ko'rsatadi. Obrazli-assotsiativ metod orqali o'quvchilar sonlarni turli predmetlar, hayvonlar va ramzlar yordamida chuqurroq anglab, tez va mukammal o'zlashtiradilar.

Vizual materiallar hamda o'yin texnologiyalaridan foydalanilgan didaktik mashg'ulotlar o'quvchilarda mavzuga bo'lgan qiziqishni oshiradi, abstrakt tushunchalarni konkretlashtiradi va o'zlashtirish jarayonini qiziqarli hamda samarali shakllantiradi. Shu bilan birga, tanlovli test usuli kabi interaktiv yondashuvlar sonlarning eslab qolinishini, shuningdek, ularning ko'rgazmali obrazlari bilan mustahkam bog'lanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Feldman, R. S. Development Across the Life Span. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, 2005. 452 p.
2. Gordon, W. J. J. Syntectics: The Development of Creative Capacity. New York: Harper & Row, 1961. 192 p.
3. Isaksen, S. G., Dorval, K. B., & Treffinger, D. J. Creative Approaches to Problem Solving. Belmont, CA: Wadsworth, 2001. 278 p.
4. Luria, A. R. The Working Brain: An Introduction to Neuropsychology. New York: Basic Books, 1973. 350 p.
5. Piaget, J. Psychology and Pedagogy. New York: Viking Press, 1970. 245 p.
6. Piaget, J. The Origins of Intelligence in Children. New York: International Universities Press, 1952. 313 p.
7. Sobirova, M. A. Didaktik o'yinlar va ularning boshlang'ich ta'limda qo'llanilishi. Nukus: Nukus Davlat Pedagogika Instituti, 2021. 134 b.
8. To'raqulova, N. M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirish metodikasi. Toshkent: Fan, 2019. 176 b.
9. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. 159 p.
10. Zoshchenko, V. P. Pedagogical Technologies and Innovations. Moscow: Education, 2010. 210 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.